

Finansdepartementet

Remissvar över betänkandet SOU 2024:43 Staten och kommunsektorn - samverkan, självstyrelse, styrning (Fi2024/01460)

Sammanfattning

Enköpings kommun motsätter sig förslaget att inrätta ett regionalt kommunråd, eftersom kommunen inte ser att ytterligare ett råd under Länsstyrelsens ledning skulle förbättra dialogen mellan sektorsmyndigheterna, kommunerna, regionerna och regeringen.

Kommunen instämmer i utredningens övriga förslag, men anser inte att utredningen tillräckligt väl förklarat varför en avbruten länk till en enskild ledamot på distans skulle leda till att ett sammanträde skulle avbrytas.

Länsstyrelsernas roll i samverkan (avsnitt 11.10)

Enköpings kommun motsätter sig förslaget.

Kommunen konstaterar att statens styrning av kommunerna, men också kommunernas förutsättningar för att samverka med staten, är viktiga områden som idag inte är helt ändamålsenligt anpassade. Samtidigt ställer sig kommunen tveksam till att ett ytterligare inrättat råd under länsstyrelsen kommer att möta det behov av dialog och samverkan som betänkandet föreslår. Precis som betänkandet konstaterar (s. 422) upplever Enköpings kommun återkommande en bristande förståelse hos statliga myndigheter "för och kunskaper om kommunernas verksamhet och beslutandeprocess". Den problematiken spås på ytterligare mot bakgrund av det som utredningen också lyfter (s. 274) om att Länsstyrelserna, i utredningen Framtidens länsstyrelser (2021), ser "positiv utveckling på senare år, i bemärkelse att de fått allt fler uppdrag, blivit aktivt delaktiga i fler samarbeten och utökat sina kontaktytor". Enköpings kommun menar att de två ovan referenserna ger en bild av två sidor av en relation som varken har samsyn eller probleminsikt. Med en sådan utgångspunkt ter det sig märkligt att tro att situationen förbättras genom ytterligare ett inrättat råd.

Redan idag finns ett antal råd inom länet där kommunerna och regionen deltar under Landshövdingens ordförandeskap. Till dessa råd förväntas kommundirektör samt, vid vissa tillfällen, även kommunalråd att inställa sig. Enköpings kommun upplever inte att dessa råd idag möter behov av samverkan utifrån kommunperspektivet och ser därför inte heller hur ytterligare ett råd skulle bidra till att skapa en mer effektiv och ordnad samverkan med staten.

Om ett råd inrättas vill Enköpings kommun också poängtera att en grundförutsättning för att rådet ska tillföra ett värde till kommunerna är att statens övriga myndigheter inrättar sig in i denna form av samverkan, annars är det bara ytterligare en kanal.

Enköpings kommun delar den oro som Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) beskriver i sitt särskilda yttrande (s. 567 ff.) att samverkan, så som det tar sin form i utredningens förslag, snarare handlar om styrning; trots att det då kanaliseras genom en kanal där ingen part hierarkiskt ska stå över den andra. Enköpings kommuns uppfattning är att statens styrning främst ska ske genom författning så att den blir tydlig, och jämlik, över hela landet. Är statens intention istället att inrätta råd för styrning av kommunerna menar Enköpings kommun att detta i så fall även ska göras med en tydligt beskriven konfliktlösningsmekanism i samverkansstrukturen.

Enköpings kommun menar att en fungerande samverkan mellan stat och kommunsektorn på regional nivå verkligen skulle kunna göra en skillnad för medborgarna och den övergripande styrningen av landet. Exempelvis skulle regional samverkan inom krisberedskap och totalförsvar istället kunna fokusera på hur parterna effektivt löser ut de tillkortakommanden som *ansvarsprincipen* föder med sig, det vill säga att aktörerna inbyggt planerar för att upprätthålla det som är deras eget ansvar med konsekvensen av att gränsdragningsproblematik, snarare än krishantering, uppstår. En modell där medborgaren, målsättningen och tänkta samhällsliga effekter ges företräde är eftersträvansvärd. Tyvärr uppfattar inte Enköpings kommun att det är den andemeningen som präglar utredningens ingång till relationen samverkan och styrning. Istället handlar det om "(a)tt kanalisera information mellan staten och kommunerna är den största utmaningen" (s. 376).

Samverkan i kris och krisberedskap (avsnitt 11.11)

Enköpings kommun välkomnar en förändring där huvuddelen av finansieringen för kommuners ansvar för krisberedskap och totalförsvar sker genom allmänna statsbidrag. Samtidigt går det att konstatera att de förhandlingar kring överenskommelsen som SKR och staten har haft under senare år också har präglats av att parterna inte varit överens om hur mycket av kommunsektorns uppgifter som kan lösas med de medel som staten har tilldelat uppgiften.

Enköpings kommun delar betänkandets oro inför att överenskommelser som fenomen i flera fall har överenskommit ersättning för åtgärder även om dessa åtgärder inte möter lagstadgade miniminivåer. Skälet till en sådan utveckling bör dock härröras mer till statens ovilja att utifrån finansieringsprincipen fullt ut kompensera kommunsektorn för de uppgifter som de facto tillskrivs kommuner. Samtidigt kan en sådan metod åtminstone teoretiskt tjäna som ett "successivt införande" där en långsiktig målbild är att den lagstadgade nivån ska uppnås.

Även om frågan om statlig ersättning för uppgifterna som tillkommer utifrån statens krav på kommuner kopplat till krisberedskap och totalförsvar behandlas i SOU 2024:65 så kan det vara lämpligt att också synliggöra de konsekvenser en övergång från överenskommelser konkret innebär även ur ett finansieringsbehov från staten i och med att kravbilderna förändras i relation till tidigare. Annars är risken att den ökade kravbilderna på kommuner inte kompenseras utifrån finansieringsprincipen.

Överläggningar mellan regeringen och kommunsektorn (avsnitt 13.7)

Enköpings kommun välkomnar betänkandets förslag om att en formaliserad ordning för överläggningar bör införas. Kommunen betonar också vikten av att kommuner och regioner själva får bestämma hur, och vilka, som representerar kommunsektorn vid sådana överläggningar.

Deltagande på distans (avsnitt 15.10)

Enköpings kommun instämmer delvis i utredningens förslag gällande deltagande på distans. Det är bra att det poängteras att deltagande på distans är ett komplement till fysiska möten och inte ett alternativ till ett sådant. Kommunen anser dock att det behöver utredas vidare vilka konsekvenser det ska få för sammanträdet när den tekniska förbindelsen till någon av deltagarna bryts mer varaktigt. Att tvinga ordförande att avbryta sammanträdet tills förbindelsen återupprättas är orimligt, om man jämför med situationen att en ledamot som deltar fysiskt lämnar sammanträdesrummet. Att då avbryta mötet skulle sällan vara aktuellt. Det har av utredningen inte framkommit någon anledning till varför ledamöter som deltar på distans ska behandlas annorlunda jämfört med de som deltar fysiskt, särskilt om det aktuella organet är beslutsför även utan ledamoten.